

DOI: 10.31388/2519-884X-2023-48-86-94

УДК [336.142.3:355.014](477)

Бабко Н. М.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

e-mail: natalia.babko@ukr.net

Сєвідова І. О.

доктор економічних наук, професор, доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін, Харківський національний університет внутрішніх справ

e-mail: sevidova.ia@gmail.com

РОЛЬ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ У ФІНАНСУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОТРЕБ СЬОГОДЕННЯ

***Анотація.** У статті розглядається поняття та сутність бюджетних видатків, їх значення і роль в соціально-економічному розвитку країни. Робиться акцент на особливостях бюджетних видатків у період воєнного стану країни. Аналізуються основні напрями витрат державного бюджету, зокрема інвестиційні видатки, видатки на соціальний захист, освіту, охорону здоров'я та інфраструктуру. Підкреслюється важливість ефективного управління бюджетними ресурсами, забезпечення транспарентності та відповідності видатків стратегічним цілям розвитку.*

***Ключові слова:** бюджет, бюджетні видатки, бюджетна політика, соціально-економічний розвиток, економічне зростання, соціальний захист.*

JEL code classification: E 62

Постановка проблеми. Нинішній етап розвитку бюджетних відносин характеризується необхідністю вдосконалення системи управління бюджетними видатками з метою підвищення якості надання державних послуг, їх ефективного використання та зміцнення впливу бюджетної політики на соціально-економічний розвиток. Бюджетні видатки визначають пріоритети держави та спрямовані на досягнення стратегічних цілей, що стосуються як матеріального, так і соціального добробуту суспільства. Це інструмент, за допомогою якого держава може впливати на різні аспекти життя громадян і забезпечити сталість та зростання економіки.

Вирішення вищезазначених проблемних питань може позитивно вплинути на якість надання державних послуг, забезпечення сталого економічного зростання, забезпечення соціальної справедливості та стійкості фінансової системи. Здійснення ефективного управління бюджетними видатками вимагає вирішення ряду ключових наукових та практичних завдань, таких як оптимізація видатків, пріоритизація програм, забезпечення транспарентності, сприяння інноваціям, сталість фінансових ресурсів та ін.

Отже, наукові дослідження у даній площині є джерелом ефективної реалізації бюджетної політики та досягнення позитивних результатів у соціально-економічному розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного використання бюджетних видатків у контексті забезпечення потреб соціально-економічного розвитку знайшло своє відображення у працях вітчизняних та іноземних вчених, серед яких Арістов Ю., Вяткіна Т., Гжебик М., Гордієнко Л., Лупенко Ю., Пасічник Ю., Радіонов Ю., Ситник М., Фетіщенко Є. та багато інших.

Наразі дана проблема загострена кризовою фінансово-економічною ситуацією як на глобальному, так і на національному рівнях спочатку через введення карантинних обмежень, а згодом – через воєнний стан в Україні, що привело до збільшення соціальних ризиків та

значного зростання фінансових потреб у сфері соціальних напрямів. Така ситуація спричинила нестабільність та невизначеність, що пов'язані з непередбачуваними наслідками.

Останні дослідження та публікації акцентують увагу на забезпеченні ефективності бюджетних витрат для реагування на сучасні виклики, зростання соціальних ризиків та реалізацію стратегічних цілей соціального та економічного розвитку. Однак, у нинішніх умовах, коли наша країна переживає воєнний конфлікт, фінансова система та механізм управління доходами і видатками державного бюджету стикаються з викликами і трансформаціями. Поточна складна ситуація накладає додаткове фінансове навантаження на державу, що вимагає збільшення видатків на потреби оборони та забезпечення безпеки, а також перегляду розподілу фінансових ресурсів для задоволення найважливіших потреб. Таким чином, питання фінансування потреб соціально-економічного розвитку потребує подальшого вивчення і детального аналізу.

Формулювання цілей статті: аргументувати теоретичні та практичні аспекти формування та оптимізації бюджетних видатків як засобу фінансування потреб соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Визначення оптимальних обсягів видатків для кожної галузі та напрямку вимагає комплексного аналізу і моделювання. Передбачення потреб та можливостей розвитку допоможе уникнути надмірних витрат та забезпечити ефективне використання ресурсів.

Формування та оптимізація бюджетних видатків мають важливе значення як засіб фінансування потреб соціально-економічного розвитку. Ця практика має наступні теоретико-практичні аспекти [1, с. 41; 2]:

1) Забезпечення соціального захисту. У бюджетних видатках можуть бути закладені кошти на соціальні програми, такі як пенсії, допомога по безробіттю, медичне обслуговування тощо. Це сприяє підвищенню рівня життя населення та покращенню їх соціального становища, що в свою чергу сприяє економічному розвитку через зниження відчутного бідності та збільшення споживчого попиту.

2) Інфраструктурні проекти. Бюджетні видатки можуть бути спрямовані на будівництво та розвиток інфраструктури (дороги, аеропорти, залізниці, енергетичні мережі тощо). Це сприяє покращенню інвестиційної привабливості країни, розвитку бізнесу і створенню нових робочих місць.

3) Освіта та наука. Бюджетні видатки включають в себе фінансування системи освіти і науки. Інвестиції у освіту сприяють підвищенню кваліфікації населення та розвитку інтелектуального потенціалу країни, що веде до збільшення інноваційності та конкурентоспроможності.

4) Підтримка малого та середнього бізнесу. Державні програми та кредитування можуть бути фінансовані з бюджету для сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. Це допомагає створювати нові робочі місця, розвивати підприємництво та стимулювати економічне зростання.

5) Збалансоване економічне зростання. Бюджетні видатки можуть бути спрямовані на зменшення регіональних різниць та розвиток менш розвинених регіонів. Це сприяє створенню рівноваги у розвитку країни та забезпечує більш широкий інклюзивний розвиток.

Таким чином, оптимальне формування та розподіл бюджетних видатків є важливим інструментом для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни [3, с. 123-125]. Теоретичні концепції та практичні заходи повинні бути узгодженими і націлені на забезпечення максимальної користі для суспільства та країни в цілому [4, с. 84-91].

Для ефективної реалізації вищезазначених аспектів, слід дотримуватись певних принципів [5, с. 128-130; 6, с. 48-55]:

1) Пріоритизація програм. Відбір та підтримка стратегічно важливих програм та проектів вимагає чіткого аналізу їх впливу на розвиток країни. Вона включає оцінку соціальних, економічних та екологічних наслідків реалізації різних ініціатив.

2) Забезпечення транспарентності. Підвищення прозорості управління бюджетними видатками допомагає уникнути корупції та неефективного витрачання коштів. Наявність точної та доступної інформації дозволяє залучити громадськість до контролю та участі в процесі прийняття рішень.

3) Сприяння інноваціям. Розвиток інноваційних підходів до управління бюджетними видатками може допомогти підвищити ефективність витрат та забезпечити нові можливості для розвитку, а використання технологій, аналізу даних та моделювання – сприяти оптимізації ресурсів.

4) Сталість фінансових ресурсів. Прогнозування та забезпечення стабільних джерел фінансування є важливою задачею для підтримки довгострокових програм та стратегічних завдань розвитку.

Але сьогодні не можливо не враховувати той момент, що під час воєнного стану в Україні, бюджетний процес набуває специфічних особливостей. Він здійснюється в умовах обмеженості фінансових ресурсів і пов'язаний з потребою в оперативному управлінні джерелами доходів бюджету, виконанням значних бюджетних витрат, із яких пріоритетною є фінансування національної безпеки та оборони. Одночасно відбувається пошук внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування бюджету, і здійснюється постійний контроль за ефективним використанням бюджетних коштів.

Для наглядності проаналізуємо видатки державного бюджету України за 2021-2022 роки (Таблиця 1 і Таблиця 2).

Таблиця 1

Видатки державного бюджету України у 2021 р. на 31.12.2021

Видатки	Сума видатків, млн грн	Питома вага, %
Загальнодержавні функції	206643,1	13,87
Оборона	127527,3	8,56
Громадський порядок, безпека, судова влада	174409,6	11,70
Економічна діяльність	180989,9	12,14
Охорона навколишнього середовища	8200,2	0,55
Житлово-комунальне господарство	164,1	0,01
Охорона здоров'я	170505,2	11,44
Духовний та фізичний розвиток	15970,3	1,07
Освіта	63837,1	4,28
Соціальний захист та соціальне забезпечення	339278,9	22,77
Міжбюджетні трансферти	202733,3	13,60
Усього	1490258,9	100,00

Джерело: розроблено автором за даними [7, 8]

З аналізу даних таблиці 1, можна зробити наступні висновки щодо структури та динаміки видатків державного бюджету України у 2021 році: загальна сума видатків у 2021 році становила 1 490 258,9 млн грн.; найбільша питома вага видатків припадала на соціальний захист та соціальне забезпечення, які становили 22,77% від загальної суми; інші значущі категорії видатків включали оборону (8,56%), охорону здоров'я (11,44%), загальнодержавні функції (13,87%) та економічну діяльність (12,14%); видатки на освіту складала 4,28%, а на громадський порядок, безпеку та судову владу - 11,70%.

За даними таблиці 2 можна визначити наступні основні тенденції щодо структури та динаміки видатків державного бюджету України у 2022 році: загальний обсяг видатків бюджету збільшився до 2 705 423,3 млн грн.; суттєвим чином зросли видатки на оборону, які складала 42,24% від загальної суми видатків, що свідчить про підвищення підтримки національної безпеки; значна частина видатків також спрямовувалася на громадський порядок, безпеку та судову владу (16,39%);

Таблиця 2

Видатки державного бюджету України у 2022 р. на 1.01.2023

Видатки	Сума видатків, млн грн	Питома вага, %
Загальнодержавні функції	201999,1	7,47
Оборона	1142872,4	42,24
Громадський порядок, безпека, судова влада	443323,2	16,39
Економічна діяльність	95368,4	3,53
Охорона навколишнього середовища	4714,1	0,17
Житлово-комунальне господарство	528,6	0,02
Охорона здоров'я	184267,8	6,81
Духовний та фізичний розвиток	11051,3	0,41
Освіта	58508,1	2,16
Соціальний захист та соціальне забезпечення	425987,0	15,75
Міжбюджетні трансферти	136803,3	5,06
Усього	2705423,3	100,00

Джерело: розроблено автором за даними [7, 8]

обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення становив 15,75% від загальної суми, а на охорону здоров'я - 6,81%. У таблиці 3 наведений дефіцит державного бюджету України у 2022 р.

Таблиця 3

Дефіцит державного бюджету України у 2022 р. на 1.01.2023

Заплановані Показники	Доходи	Видатки	Кредитування	Сальдо (дефіцит бюджету)
Заплановані показники	1329260,1	2580676,6	45119,7	-1296536,2
Січень	121449,5	194086,2	-260,8	-72375,9
Лютий	284178,9	447476,6	-1039,6	-162258,0
Березень	525888,4	748620,2	-1328,9	-221402,9
Квітень	787536,7	1043652,5	-2550,6	-253565,3
Травень	1060965,0	1408430,2	-5560,9	-341904,3
Червень	1302393,9	1785887,7	-5434,8	-478059,0

Джерело: розроблено автором за даними [7, 8]

З даних таблиці 3 видно, що плановані доходи у 2022 році становили 1 329 260,1 млн грн. Плановані видатки у 2 586 676,6 млн грн вказують на значне зростання видатків у порівнянні з попереднім роком. Плановане кредитування складало 45 119,7 млн грн, а сальдо (дефіцит бюджету) становило -1 296 536,2 млн грн.

Загалом, аналіз даних Таблиць 1, 2 і 3 показує зміни в структурі видатків державного бюджету України у 2021 та 2022 роках, зосереджуючи увагу на зростанні видатків на оборону, соціальний захист та соціальне забезпечення, а також загальне зростання обсягу видатків.

Аналізуючи зміни у структурі видатків державного бюджету України за 2021-2022 роки, можна визначити кілька ключових тенденцій:

1) Значне збільшення обсягу видатків на оборону (з 8,56% до 42,24%) свідчить про підвищений акцент на зміцнення національної безпеки та обороноздатності країни, що пов'язано із повномасштабним вторгненням росії.

2) Соціальний захист та соціальне забезпечення: спостерігається зростання у видатках на соціальний захист та соціальне забезпечення (з 22,77% до 15,75%). Це пов'язано із підтримкою громадян, які постраждали внаслідок воєнних дій.

3) Зміни в інших категоріях видатків менш помітні. Наприклад, охорона навколишнього середовища та житлово-комунальне господарство, залишилися на низькому рівні, а інші, такі як економічна діяльність та освіта, мають помірне зростання.

4) Загальне зростання видатків. Сукупний обсяг видатків державного бюджету зріс з 1 490 258,9 млн грн до 2 705 423,3 млн грн. Це свідчить про загальне збільшення фінансових витрат держави, що пов'язане з ростом потреб у фінансуванні внаслідок економічних, соціальних та геополітичних викликів.

5) Дефіцит бюджету. Плановане сальдо (дефіцит бюджету) у 2022 році становило -1 296 536,2 млн грн, що свідчить про нестачу бюджетних коштів для покриття всіх запланованих видатків. Це вказує на необхідність пошуку додаткових джерел фінансування та оптимізації видатків.

У цілому, зміни в структурі видатків державного бюджету України відображають намір держави адаптуватися до умов воєнного стану, зміцнювати обороноздатність і забезпечувати соціальний захист громадян країни.

На основі аналізу змін у структурі видатків державного бюджету України можна запропонувати наступні рекомендації та заходи з оптимізації фінансування потреб соціально-економічного розвитку [9, с. 38-40; 10-13; 14, с. 190-195; 15, с. 121-123]:

1) Баланс між обороною та соціальним забезпеченням. З огляду на значне зростання видатків на оборону, важливо забезпечити баланс між оборонними витратами та соціальним забезпеченням громадян. Продовжувати фінансування соціальних програм, особливо для вразливих груп населення, щоб забезпечити стабільність та рівний доступ до соціальних послуг.

2) Оптимізація видатків. Необхідно розглянути можливості оптимізації видатків у менш пріоритетних категоріях. Наприклад, раціональне використання ресурсів у великих програмах та проектах, а також вдосконалення бюджетного планування та контролю.

3) Диверсифікація джерел фінансування. Слід розглянути можливість розширення джерел фінансування державного бюджету (наприклад, розвиток партнерських проектів з приватним сектором, залучення інвестицій та збільшення ефективності податкової системи).

4) Постійний моніторинг та аналіз. Необхідно забезпечити систематичний моніторинг і аналіз видатків для того, щоб вчасно реагувати на зміни в економічних, соціальних та політичних умовах. Це допоможе досягти більшої ефективності та прозорості в управлінні бюджетними ресурсами.

5) Створення резервів. Потрібно розглянути можливість створення фінансових резервів для непередбачуваних ситуацій, таких як воєнні конфлікти, глобальні кризи або природні лиха. Це допоможе забезпечити гнучкість та швидку реакцію на екстрені події.

6) Стимулювання ефективного використання. Варто вдосконалити механізми стимулювання ефективного використання бюджетних коштів у всіх сферах. Наприклад, впровадження систем прозорої звітності, оцінки результативності та відповідальності за використання бюджетних ресурсів.

7) Підвищення ефективності внутрішніх процесів. Належить розглянути можливість впровадження технологічних інновацій та цифрових рішень для оптимізації управління бюджетними видатками, що сприятиме зниженню витрат та покращенню якості послуг.

8) Пріоритетність соціального розвитку. Слід забезпечити, незважаючи на зростання оборонних видатків, підтримку соціальних ініціатив, які сприяють підвищенню якості життя громадян країни.

9) Гнучкий бюджетний план. Потрібно розробити гнучку бюджетну політику, яка дозволить швидко реагувати на нові виклики та призначати кошти на найважливіші потреби. Це може допомогти забезпечити ефективне реагування на зміни, зберігаючи при цьому стабільність фінансової системи.

10) Залучення експертів та аналітиків. Варто залучати експертів, аналітиків та консультантів для розробки стратегічних рішень щодо розподілу бюджетних ресурсів. Їхні знання та досвід можуть сприяти оптимізації витратків та досягненню найкращих результатів.

11) Забезпечення відкритості та прозорості. Розглянути можливість підвищити рівень прозорості управління бюджетними видатками, публікувати детальні інформаційні звіти та звіти про використання коштів. Це може підвищити довіру громадськості та забезпечити контроль за витратами.

12) Ресурсозброєність. Забезпечити наявність необхідних ресурсів для реалізації стратегічних проектів та програм. Дієве управління видатками потребує належної інфраструктури, кадрової та технічної підтримки.

13) Стабільність бюджетних процесів. Запровадити механізми, які забезпечать стабільність бюджетних процесів під час змін у політичній або економічній сфері. Наприклад, розробити довгострокові плани та резервні стратегії.

14) Забезпечення адаптації. Враховуючи невизначеність та зміни, важливо мати механізми адаптації бюджетної політики до нових обставин. Вони можуть включати прискорені процедури прийняття рішень та можливість швидкого перерозподілу ресурсів.

Таким чином, враховуючи вищевказані пропозиції, держава матиме можливість забезпечити більш ефективне використання бюджетних ресурсів, збалансувати різні сфери та забезпечити більш стабільний соціальний та економічний розвиток.

Крім того, у період воєнного стану особливо важливо ефективно управляти бюджетними видатками, забезпечуючи національну безпеку та соціальний розвиток. Важливо зосередити увагу на фінансуванні видатків, пов'язаних з національною безпекою, обороною та утриманням громадського порядку. Пріоритетність має бути надана військовим потребам та безпековим органам. В умовах воєнного стану ризик корупції може зростати. Необхідно розробити та впровадити ефективні механізми контролю за видатками, зокрема шляхом використання електронних систем моніторингу та звітності. Враховуючи збільшені витрати на оборону, потрібно розглянути можливість партнерства та співпраці з іншими державами, які мають спільні інтереси. Це може допомогти поділити фінансове навантаження та забезпечити більш ефективне використання коштів. Важливо ефективно використовувати бюджетні ресурси, ретельно аналізувати кожен статтю видатків на предмет її необхідності та ефективності. Крім того, слід розглянути можливості залучення додаткових фінансових ресурсів через випуск облігацій або використання міжнародної допомоги. Забезпечення фінансової стійкості у період воєнного стану є критичним. Підтримка підприємницької діяльності може стати джерелом додаткових доходів для бюджету. Забезпечення сприятливого бізнес-середовища та розвиток інвестиційної діяльності можуть сприяти зміцненню економічної стійкості. Також необхідно встановити строгий контроль за витратами, зокрема в галузях, необхідних для національної безпеки та діяльності державних органів. Потрібно регулярно аналізувати та оцінювати ефективність витрат.

Важливо зазначити, що під час воєнного стану бюджетний процес має свою специфіку, і ефективне управління бюджетними ресурсами є критично важливим для забезпечення національної безпеки, соціального розвитку та відновлення після конфлікту.

Висновки. Умови війни надають особливого значення доходам та видаткам державного бюджету, як ключовим складовим фінансової системи країни. У цей період важливими стають потреби у забезпеченні обороноздатності, допомозі постраждалим громадянам і відновленні інфраструктури. Оптимізація витратків бюджету стає необхідною для забезпечення функціонування держави та захисту національних інтересів. Пріоритети загальнодержавного значення, такі як фінансування Збройних Сил України, відновлення критичної інфраструктури та підтримка постраждалих громадян, повинні бути належно забезпечені. Забезпечення адекватного фінансування цих пріоритетів важливе для підвищення обороноздатності країни та відновлення після конфлікту. Розрив між доходами та видатками державного бюджету потребує залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Кредити, фінансова допомога та гранти від міжнародних фінансових інститутів та країн-партнерів стають необхідними для покриття цього розриву. Співпраця з міжнародними партнерами стає ключовою для забезпечення фінансової стабільності країни.

Оптимізація витратків бюджету повинна базуватися на принципах ефективного використання ресурсів і пріоритетів загальнодержавного значення. В цих умовах оптимізація бюджетних витрат є обґрунтованою і відповідає національним інтересам. Наразі ситуація відзначає ознаки стабілізації, але все ще виявляє виклики і недоліки. Потрібно продовжувати реформи, спрямовані на покращення фіскальної спроможності, залучення інвестицій та розвиток економіки.

Таким чином, оптимізація доходів та витратків державного бюджету є невід'ємною частиною ефективного управління фінансовими ресурсами країни, особливо в умовах війни та постконфліктного відновлення.

Список літератури

1. Радіонов Ю. Д. Витатки бюджету у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку країни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 39-46.
2. Ситник М. Ю. Оптимізація структури витратків державного бюджету України. 2019. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76227> (дата звернення 20.08.2023).
3. Markuts, Y. I., Adamenko, I. P., Husarevych, N. V. (2018). Consolidated budget as a tool for social development. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*. Vol. 3, is. 26. P. 493-500.
4. Gleißner, W., Günther, T. & Walkshäusl, C. Financial sustainability: measurement and empirical evidence. *J Bus Econ*. 2022. №92, 467-516. DOI: [10.1007/s11573-022-01081-0](https://doi.org/10.1007/s11573-022-01081-0).
5. Фетіщенко Є. М. Міжнародний досвід планування витратків державного бюджету та можливості його використання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 16. С. 125-131.
6. Радіонов Ю. Д. Державні фінанси у воєнний та поствоєнний періоди. *Фінанси України*. 2022. № 10. С. 44-65.
7. Державний бюджет України. Сайт Міністерства фінансів. 2023. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/> (дата звернення 11.08.2023).
8. Витатки державного бюджету України. Сайт Міністерства фінансів. 2023. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/> (дата звернення 21.08.2023).
9. Арістов Ю. Ю. Формування витратків бюджету як складова державної фінансової політики економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 2. С. 38-43.
10. Національна економічна стратегія 2030. Візія. Вектори. Імплементація. *Центр економічного відновлення*. 2020. URL: <https://nes2030.org.ua/> (дата звернення 03.08.2023).
11. Government revenue, expenditure and main aggregates. Eurostat. 2023. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en (дата звернення 24.08.2023).
12. Population change - Demographic balance and crude rates at national level. Eurostat. 2023. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en (дата звернення 24.08.2023).
13. Spending reviews: some insights from practitioners / edited by Elva Bova, Riccardo Ercoli and Xavier Vanden Bosch. *European Commission. Discussion Paper*, 135. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2020-12/dp135_en.pdf (дата звернення 19.08.2023).
14. Pakhucha E., Sievidova I., Babko N., Romaniuk I., Bilousko T., Siadrysta I. Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework. *European Journal of Sustainable Development*, 2023. 12(1), Pp. 180-198. DOI: [10.14207/ejsd.2023.v12n1p180](https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p180).
15. Лупенко Ю., Вяткіна Т., Гордієнко Л., Пасічник Ю., Гжебик М. Вплив окремих бюджетних витратків на доходи населення в ЄС і Україні. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. 1(42). С. 218-225.

References

1. Radionov, Yu. D. (2019). Vydatky biudzhetu u zabezpechenni staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy. [Budget expenditures in ensuring sustainable socio-economic development of the country]. *Investments: practice and experience*, 16, 39-46[in Ukrainian].
2. Sytnyk, M. Yu. (2019). Optymizatsiia struktury vydatkiv derzhavnoho biudzhetu Ukrainy. [Optimization of the structure of expenditures of the state budget of Ukraine]. Retrieved from: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76227> [in Ukrainian].
3. Markuts, Y. I., Adamenko, I. P., Husarevych, N. V. (2018). Consolidated budget as a tool for social development. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*. 3(26), 493-500.
4. Gleißner, W., Günther, T. & Walkshäusl, C. (2022). Financial sustainability: measurement and empirical evidence. *J Bus Econ* 92, 467-516. DOI: [10.1007/s11573-022-01081-0](https://doi.org/10.1007/s11573-022-01081-0).

5. Fetishchenko, E. M. (2019). Mizhnarodnyi dosvid planuvannya vydatkiv derzhavnoho biudzhetu ta mozhyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [International experience of state budget expenditure planning and possibilities of its use in Ukraine]. *Investments: practice and experience*, 16, 125-131[in Ukrainian].
6. Radionov, Yu. D. (2022). Derzhavni finansy u voiennyi ta postvoiennyi periody. [State finances in the war and post-war periods]. *Finances of Ukraine*, 10, 44-65 [in Ukrainian].
7. State budget of Ukraine. (2023). MINISTRY OF FINANCE, Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>.
8. Expenditures of the state budget of Ukraine. (2023). MINISTRY OF FINANCE, Retrieved from: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/>.
9. Aristov, Yu. Yu. (2021). Formuvannya vydatkiv biudzhetu yak skladova derzhavnoi finansovoi polityky ekonomichnoho rozvytku [The formation of budget expenditures as a component of the state financial policy of economic development]. *Investments: practice and experience*, 2, 38-43 [in Ukrainian].
10. National Economic Strategy 2030. Vision. Vectors. Implementation. (2020). Center for Economic Recovery. Retrieved from: <https://nes2030.org.ua/>.
11. Government revenue, expenditure and main aggregates. (2023) Eurostat. Retrieved from: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en.
12. Population change - Demographic balance and crude rates at national level. (2023). Eurostat. Retrieved from: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en.
13. Bova, E., Ercoli, R., and Vanden Bosch, X. (Eds.). (2020). Spending Reviews: Some Insights from Practitioners. *European Commission. Discussion Paper*, 135. Retrieved from: https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2020-12/dp135_en.pdf.
14. Pakhucha, E., Sievidova, I., Babko, N., Romaniuk, I., Bilusko, T., Siadrysta, I. (2023). Investigating the impact of structural changes: the socio-economic security framework. *European Journal of Sustainable Development*, 12(1), 180-198. DOI: [10.14207/ejsd.2023.v12n1p180](https://doi.org/10.14207/ejsd.2023.v12n1p180)
15. Lupenko, Yu., Viatkina, T., Hordiienko, L., Pasichnyk, Yu., Hzebyk, M. (2022). Vplyv okremykh biudzhetykh vydatkiv na dokhody naselennia v YeS i Ukraini [The influence of individual budget expenditures on the incomes of the population in the EU and Ukraine]. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, 1(42), 218-225 [in Ukrainian].

Babko Natalia

PhD (in Economics), Associate Professor of the Department of Economics and Hotel and Restaurant Business, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University

Sievidova I.O.

Doctor of Economic Sciences, Professor, Associate Professor of the Department of Social and Economic Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs

e-mail: sevidova.ia@gmail.com

THE ROLE OF BUDGET EXPENDITURES IN FINANCING TODAY'S SOCIO-ECONOMIC NEEDS

Abstract. Task statement. At the current stage of development of financial relations, it is important to improve the mechanism of managing budget expenditures in order to improve the quality of public services, efficient use of resources and enhance the impact of budget policy on socio-economic progress. Optimal management of budget expenditures requires solving several key tasks, including cost optimization, program prioritization, transparency, support for innovation, sustainability of financial resources, etc. Thus, scientific research in this area is an important source for the successful implementation of budget policy and achievement of positive results in the country's socio-economic progress.

Research results. An analysis of Ukraine's budget in recent years has shown that a significant increase in defense spending (from 8.56% to 42.24%) indicates increased attention to strengthening the country's national security and defense capabilities, which is related to Russia's full-scale invasion. There is an increase in spending on social protection and social security (from 22.77% to 15.75%). This is due to support for citizens affected by the war. Changes in other categories of expenditures are less noticeable. For example, environmental protection and housing and communal services remained at a low level, while others, such as economic activity and education, have moderate growth. Overall growth of expenditures. The total central fiscal expenditures increased from UAH 1,490,258.9 million to UAH 2,705,423.3 million. This indicates a general increase in the state's financial expenditures, which is due to the growing need for financing as a result of economic, social and geopolitical challenges. Budget deficit. The planned budget balance (deficit) in 2022 amounted to UAH -1,296,536.2 million, which indicates a lack of budget funds to cover all planned expenditures. This indicates the need to find additional sources of funding and optimize expenditures.

Conclusions. *Based on the analysis of changes in the structure of expenditures of the state budget of Ukraine, the following recommendations can be offered to optimize the financing of socio-economic development needs: balance between defense and social security, optimization of expenditures, diversification of funding sources, creation of reserves, efficient use, priority of social development, etc.*

Key words: budget, budget expenditures, budget policy, socio-economic development, economic growth and social protection.